

blesmes (cf. ací CAPAR), jo creuria que també l'angl. *chap* és, almenys en part, un mot de creació paral·lela a la cat.; per més que allí s'hagi pogut sumar amb corrents purament germànics, relacionats amb *kappen*. En fi, tampoc l'etimologia del fr. *achopper* 'ensopegar' (REW, 9598) no està dilucidada, i encara que aquí el significat ja s'aparti més del nostre, crec que també en el fons hi ha alguna afinitat.

El parentiu és encara més clar amb les formes de certs parlars d'Oc: mars. *chapar* «fendre du bois avec la hache» (Achart), Ussel *chapà* «maltraiter, assommer de coups», Alt-Llem. *chapà* «maltraiter, assommer de coups» (Ussel, Corrèze), delf. *chap* «action de frapper; meurtrissure produite par un marteau etc.» (Lallé), Bas-Rhône *chappé* «fendu (bois); détraqué, qui a perdu la tête», *chappadiuro* «fente, gerçure»: és evident que En Wartburg va perdut en judicar aquests mots, separant el darrer dels altres (KLAPP, II, 733a), amb l'estrany supòsit d'un italianisme, i volent veure en els altres (II, 281a) formes igualades a *capar* o *capolar*, tot i que Marsella està absolutament allunyada del territori on CA- dóna *cha-*, i justament en aquest territori no hi ha aquest mot; altrament això no és tot, car també és gc. comenger *chapà* «mâcher» (Dupleich, *Patois de St.-Gaudens*), que si bé expressa una idea més allunyada, no deixa de tractar-se d'una acció tallant i contundent. És segur que totes aquestes formes occitanes, inseparables entre elles, tenen el mateix origen expressiu que el cat. *xapar*.

Encara un altre de més llunyà degué existir en el mossàrab andalusí i valentí, car Pedro de Alcalá registra com a traducció de «nariz romo: *manqar muchá-pap*, pl. *manâqir muchapapín*» (320b15): tant la *p* com la *č* (*ch*) són conspícua prova que no és mot àrab sinó romànic arabitzat: *manqar* en àrab clàssic és 'bec', però en un altre passatge el mateix *PAlc.* ens fa a saber que en l'àrab de Granada havia pres el sentit de «nariz aguileño»; el *manqar mučápap* era doncs un nas: aquí, però, aplatat, com esclafat, i *mučápap* és el part. passiu d'un verb *čappap*, intensiu (forma II) de *čapp*, que en el mossàrab de Granada degué tenir exactament el mateix sentit anotat supra al nostre *xapar* 'trepitjar' (de la zona de Vila Joiosa-Alacant-Monòver). En fi, hi ha sard campid. *čapai, čepai* «hender la leña», però aquest és manlleu del català, com ja reconeix MLWagner (RFE IX, 237; BDC X, 14).

DERIV.: *Xap* mall. «uberta per llarg, incisió»; en botelles, olles etc.: cascadura o hendidura; de calsons, faldetes, a davant, *bragueta*; fet a posta per a posar-hi ses mans, v. gr. per agafar pusses, *manera*; en camp, taló, crivell, *grieta*; en pa quan se cou; en portes, parets; en mànega, baix de s'aixella, *sobaquera*; per a posar-hi sa muda d'empeltar, *ingeridura* o *vaja*, *DFgra.*; «Ses roques formen en es front de sa Foradada, un *xap* fondo, dins el qual hi penetren la mar i es sol; si un hi entra amb una barqueta veurà ---», «també en els punts més abrigats de sa costa de roques, la mar ruetja, però no constantment, sinó que tan sols de tant en quant ve una ona més poderosa, que puja i gisca dins els *xaps* més fondos», Arxiduc Ll. Salvador

(121, 127); «*xap* de la camisa (Dénia): pit, pitrera» (*DAG.*).

*Xapa* «espècie d'aixada ampla: zapa», dicc. Figuera, *šápa* 'aixada' St. Llorenç des Cardassar; V. gravats de la *xapa, xapó*<sup>1</sup> i *xapeta* «espècies de càvec» a Men. i Mall. en Arx. Ll. Salvador, II, 334. *Xapeta* «instrument per a entrecavar, sembrar i transplantar plantes etc.» *DFgra.*, «cina de pagès per a cavar» *DAG.*, i alguerès (> sard, BDC X, 142); però aquest no sols ho troba a Mallorca, sinó també a Rubí; també a Fraga (BDC IV, 40); *xapetada* l'acció d'entrecavar, *DFgra.*; *xapetejar*. Variant *xaupá* per contaminació de l'arag. *aixau* (< *aixado*, *ALXADA*). *Xapador* o *esberlador* «cina de fusta o xapada de metall per a esberlar les canyes i partir-les en quatre o més tires» segons nota presa pel meu pare a Caldes de Montbui l'abril de 1934, amb un croquis que tinc a la vista: té forma de **gros tascó cònic amb entrades**, que donen figura vuitavada a la seva secció, a manera de flor de quatre fulles; *AlcM* a la Selva, per *xapar* les vergues de fer cistells.

+*Xapi* «especial pico que se utiliza por los maderos para manejar los troncos», amb figura, en CPol (vocab. de Vall d'Àneu, 28). *Xàpol* 'càvec sense punta', *DFa.*; això mateix ho veig a l'Alt-Emp. però pronunciat *šápu* (Boadella, 1939) (*xapo* 1640, *AlcM*); *xapo* càvec de fulla més ampla, aixada, azadón, càvec gran sense punta, com una pala, sin. *tràmec*; *xapolina* 'càvec petit' *DAG.*, *čapulina* «aixadella de tall» tort. (BDC III, 113); *xapolí*. *Xapador* 'cavador' Alguer. *Xapadura*. *Xapall*: terme de boter, peça de fusta esqueradada (*DAG.*), i cf. *tallant-xapes* 'cina de boter', *xaparrell* (*DAG.*), *xapallar* tort., influència de *pollar* 'corcar'. *Xapó* (teixit, BDC IV, 163), *xaponer*. *Xapot*.

*Aixapar* és la forma que pren *xapar* a les tres illes menors: «quan va haver-lo d'*aixapar*, / aquí va engaltar un poc; / però jo ho repar, i trop / que no ho poria pesar: / un poc més aquí que allà, / tot ha de restar a un lloc», JVVivó (1715-80), Camps Merc. (Folkl. Men. I, 207).

També és eiv. *aixapar* (PzCabr.), traduït «agrietar», amb les dues grafies *achapà* i *echepà*. Això es deu haver d'entendre en un sentit com 'badar, esquarterar', car a Formentera no sols ho vaig sentir en un sign. així, sinó que vaig llegir en aquesta illa un doc. de 1697: «Cocó dit de l'Àngula, damunt una roca *eixapada*». A Ciutadella «*aixapar*: obrir per incisió violenta» (Moll, *Misc. Alcover*, 421); «*aixapar*: hender, fendre; *aixapar-se*: obrir-se, se *fèndre*», FebrCard. No estrany a algunes parts de Mall., car a Montuïri em digueren (crec parlant d'una roca), que «se degué *šipá*» (aquí, doncs, amb *š-* > *š-*). *Aixap* «tall llarguer produït violentament» Ciutadella (Moll, *Misc. Alcover*, 421). Ara bé això també és viu a la Costa del Cap de Creus: «un *šáp*» 'un tallat, un avenc' Cadaqués 1964. *Xapa-raspes*. *Tallant-xapes* (*DAG.*).

<sup>1</sup> Aquest ja consta en un text de 1465, i també com a men. ja en FebrCard. «azadilla, bêche»; 'càvec de mànec curt' a Ciutadella (Moll, *Misc. Alcover*, 459).